

Endringsforslaget:

1. INNFØRING AV OBLIGATORISKE AVSLUTTENDE PRØVER

1.1 Kort om dagens ordning

Introduksjonsloven inneholder i dag ingen bestemmelse om avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap. Deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap kan velge om de vil gå opp til Norskprøve 2 eller 3. Norskprøve 3 prøver kunnskaper på et høyere nivå enn Norskprøve 2. Det er frivillig for den enkelte å gå opp til en prøve. For begge prøvene gjelder at deltakerne melder seg opp til prøven når de i samråd med læreren vurderer at nivået er nådd, og den endelige avgjørelsen ligger hos den enkelte deltaker. Norskprøvene består av en skriftlig og en muntlig prøve som tas uavhengig av hverandre og blir vurdert hver for seg. Alle som har rett og plikt eller bare rett til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og som har mottatt gratis opplæring, kan gå opp til Norskprøve 2 eller 3 gratis én gang.

1.2 Hovedprinsippene bak forslaget om innføring av obligatoriske avsluttende prøver

Formålet med introduksjonsloven er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltakelse i arbeids- og samfunnslivet. Formålet med avsluttende prøver er å fastslå i hvilken grad kandidaten har oppnådd de læringsmål som er fastsatt i forskrift 19. april 2012 nr. 358 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (heretter omtalt som læreplanen). Prøveresultatet kan gi individet, samfunnet generelt og den som har ansvaret for opplæringen, kunnskap om hvilke ferdigheter kandidaten har tilegnet seg i løpet av opplæringen. Den som har ansvaret for opplæringen, får kunnskaper om resultater som er nyttige for å vurdere om målene for opplæringen er nådd. Den enkelte får en dokumentasjon av sine kunnskaper. Den avsluttende prøven vil være et mål for den enkelte deltaker, og en motivasjon gjennom opplæringen. Det er i tillegg viktig at myndighetene får en mer fullstendig dokumentasjon av resultatene av opplæring i norsk og samfunnskunnskap enn det som har vært tilfellet tidligere.

Den enkeltes prøveresultater kan også gi nyttig informasjon til arbeidsgivere, kvalifiseringsapparatet og utdanningssystemet. Arbeidsgivere kan få kunnskap som er nødvendig for å vurdere om den enkelte har tilstrekkelige språklige ferdigheter til å bli ansatt i en gitt stilling. På samme måte kan prøveresultatene gi kvalifiseringsapparatet og utdanningssystemet grunnlag for å vurdere tiltak som bør settes inn for at den enkelte skal kunne få arbeid eller gjennomføre et utdanningsløp. Obligatoriske avsluttende prøver vil kunne bidra til dette. Et slikt krav vil understreke samfunnets forventning om at innvandrere skal lære norsk, og at norskkunnskaper er en viktig forutsetning for videre deltakelse i yrkes- og samfunnsliv.

På denne bakgrunn ble det fremmet forslag om innføring av obligatoriske avsluttende prøver i Prop. 79 L (2010-2011) Endringer i introduksjonsloven og statsborgerloven.

Alle deltakere som er omfattet av både rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap får en plikt til gå opp til obligatoriske avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Dette vil gjelde personer mellom 16 og 55 år med oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, dvs. personer som får innvilget asyl, er overføringsflyktninger, får opphold på humanitært grunnlag, familiegjenforente med disse, eller er familiegjenforent med norsk eller nordisk borger.

Verken arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-/EFTA-området eller de som kommer hit etter EØS-/EFTA-regelverket vil være omfattet av obligatoriske avsluttende prøver i norsk. Det samme gjelder personer med oppholdstillatelse som ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Disse gruppene har ikke rett til gratis norskopplæring etter introduksjonsloven.

Det er den enkelte deltaker som i samråd med læreren skal vurdere om hun eller han har oppnådd målsettingen i sin individuelle plan og de læringsmålene som er beskrevet i læreplanen. Når målsettingen er nådd og opplæringen avsluttet, har deltaker med rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap plikt til å ta en avsluttende prøve. Det er den enkelte deltaker som treffer beslutning om når han eller hun skal melde seg opp. Det vil være gratis å avlegge prøve én gang for deltakere med rett og plikt eller rett til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Innvandrere må dokumentere sine kunnskaper i norsk i mange sammenhenger, og forskjellige etater og instanser har egne kartleggings- og opptaksprøver. Målsettingen med innføring av en obligatoriske avsluttende prøve i norsk er at prøven skal få slik status og legitimitet at bruken av egne kartleggings- og opptaksprøver i ulike sammenhenger reduseres. Arbeidsgivere skal bli kjent med og kunne stole på disse prøvene ved sine tilsetninger.

Temaene som foreslås regulert i forskriftsbestemmelsene om obligatoriske avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap er i hovedsak de samme temaene som er regulert i forskrift 23. juni 2006 nr. 724 til opplæringslova, kapittel V. Eksamen.

1.3 Endringsforslaget

1.3.1 Definisjoner

Forslagets § 17 gir definisjoner av to sentrale begreper som benyttes i de foreslåtte forskriftsbestemmelsene, ”*avsluttende prøve i norsk*” og ”*avsluttende prøve i samfunnskunnskap*”. Bestemmelsen definerer hva som skal prøves. Det er kompetansenivå i ferdighetene i norsk som omtales i læreplanen, og kunnskaper om det norske samfunnet i forhold til målene for opplæring i samfunnskunnskap som beskrives i læreplanen.

1.3.2 Generelle regler

Forslagets § 18 omtaler hvem som har henholdsvis plikt og rett til å gå opp til obligatoriske avsluttende prøver. Deltakere som er omfattet av rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 første ledd, har plikt til å gå opp til avsluttende prøver i norsk og i samfunnskunnskap. Deltakere som har rett, men ikke plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 andre ledd, kan gå opp til avsluttende prøver. Deltakere som har plikt til å delta i opplæring etter introduksjonsloven § 17 tredje ledd, kan gå opp til avsluttende prøver, det samme gjelder personer som ønsker å gå opp til avsluttende prøve på nytt, for eksempel for å forbedre resultatet.

Plikten til å gå opp til obligatoriske avsluttende prøver er knyttet til den enkeltes rett og plikt etter introduksjonsloven § 17 første ledd, og plikten gjelder uavhengig av hvor vedkommende har deltatt i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, i kommunen, i nabokommunen eller hos en privat tilbyder.

1.3.3 Utvikling av prøver

I § 19 legger departementet ansvaret for å utvikle og vedlikeholde avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap til Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. Vox har ansvaret for faglig og pedagogisk utvikling av faget norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og gis årlig oppgaver for å ivareta faglige og pedagogiske forhold i opplæringen gjennom et særskilt oppdragsbrev fra BLD. Vox avgjør om de selv vil utvikle og vedlikeholde prøvene, eller om de vil sette hele eller deler av oppdraget ut til en ekstern tilbyder eller et særlig kompetansemiljø. Det forutsettes at ordinære anskaffelsesregler gjelder dersom hele eller deler av dette oppdraget settes ut.

Alt prøvemateriell skal foreligge i begge målformer, det vil si bokmål og nynorsk. Prøve i samfunnskunnskap skal i tillegg foreligge på en rekke språk. Dette har sammenheng med at opplæringen i samfunnskunnskap gjennomføres tidlig i opplæringen og på et språk deltakeren forstår (morsmålet eller et annet språk). Ny digital prøve i samfunnskunnskap er under utvikling, og det er ved utsendelse av dette høringsbrevet ikke avklart i detalj hvordan prøven vil bli verken i omfang eller utforming. Spørsmålene

i prøven vil ta utgangspunkt i målene for opplæringen som beskrives i læreplanen og læringsressursen for 50 timer samfunnskunnskap som finnes på www.samfunnskunnskap.no.

Ved innføring av avsluttende prøver i samfunnskunnskap antar departementet at prøven vil være oversatt til ca. 20 språk. Basert på data i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) om statsborgerskap til deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, antar Vox at ca. 90 prosent av deltakerne vil kunne avlegge prøven på et språk den er oversatt til. Den enkelte har ikke noen rett til å avlegge prøve i samfunnskunnskap på et spesifikt språk, i forskriften uttrykkes dette med formuleringen ”..på et språk kandidaten forstår i den grad det er praktisk mulig.” Der prøven ikke finnes på et språk kandidaten forstår, kan prøven avlegges muntlig med en eksaminator og en sensor som snakker et språk kandidaten forstår. Hvis dette ikke er praktisk mulig, skal kommunen sørge for kvalifisert tolk. Se forslagene i §§ 23 og 26, punktene 1.3.7 og 1.3.10 i dette høringsbrevet for en nærmere omtale av spørsmålet om gjennomføring av muntlige prøver i særskilte tilfeller og vurdering av muntlige prøver.

1.3.4 Fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøver

I § 20 foreslår departementet at det skal være en tett sammenheng mellom fritak fra plikten til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og fritak fra plikten til å avlegge obligatoriske avsluttende prøver. Et fritak fra plikt til å delta i opplæring pga. tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 3, eller av helsemessige eller andre tungtveiende grunner, jf. § 4, fører også til at vedkommende er fritatt fra plikten til å avlegge avsluttende prøver både i norsk og samfunnskunnskap.

Man kan søke om fritak fra plikt til å delta i opplæring og plikt til å avlegge obligatoriske avsluttende prøver på samme tidspunkt, og fritak fra plikt til både opplæring og plikt til å avlegge prøver innvilges i det samme vedtaket. Det skal også være mulig å søke om fritak fra plikt til å avlegge obligatoriske avsluttende prøver selv om hele eller deler av opplæringen er gjennomført.

Det er kommunen som skal fatte vedtak om fritak fra plikt til å delta i opplæring og fritak fra plikt til å avlegge obligatoriske avsluttende prøver.

Forutsetningen for å gi fritak er at særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker gjør det urimelig å kreve at vedkommende går opp til avsluttende prøver, og at vedkommende har søkt om det. Kriterier i vurderingen av hva som er særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker skal være de samme som ved vurderingen av fritak fra plikt til å delta i opplæringen. Vi viser til merknader til §§ 3 og 4 i forskrift om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.

Kommunen avgjør søknad om fritak fra plikt til å delta i opplæring og plikt til å avlegge obligatoriske avsluttende prøver. Avgjørelsen er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen.

1.3.5 Informasjon om prøver og avvikling av disse

I § 21 foreslår departementet at Vox har ansvaret for å utarbeide informasjon om prøvene og avviklingen av disse. Vox kan delegere dette ansvaret til eventuell ekstern aktør som gjennomfører prøven på vegne av Vox. Informasjonen skal publiseres i god tid før avvikling av prøvene, senest to måneder før avvikling av neste prøve.

Departementet foreslår *ikke* at Vox skal sørge for utsendelse av skriftlig informasjon til alle landets kommuner. Begrunnelsen for dette er at informasjon på nettet lettere kan oppdateres enn skriftlig informasjon. Hva som skal inngå i informasjonen, foreslår departementet å regulere i en uttømmende oppstilling i forskriften.

1.3.6 Oppmelding og kontinuasjon

I § 22 foreslår departementet at oppmelding til avsluttende prøve i norsk avgjøres i samråd med lærer. Dette er en videreføring av dagens praksis med Norskprøve 2 og 3. Departementet forutsetter at deltaker og lærer vurderer dette sammen med utgangspunkt i målene som er satt i deltakerens individuelle plan og i læringsmålene som er beskrevet i læreplanen. Der det er uenighet, er det deltaker som selv beslutter når hun eller han vil melde seg opp til avsluttende prøve i norsk.

Deltakere i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap som har plikt til opplæring, men ikke rett, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd, må selv melde seg opp til avsluttende prøve.

Oppmelding til prøve i norsk gjøres til Vox eller til eventuell ekstern aktør som gjennomfører prøven på vegne av, jf. punkt 1.3.7.

Prøve i samfunnskunnskap skal avlegges innen rimelig tid etter at opplæringen er avsluttet. Begrunnelsen for dette er at prøven skal være en test av de kunnskapene som er opparbeidet innenfor rammen av 50 timer samfunnskunnskap. Hva som skal anses som "*rimelig tid*" må vurderes lokalt ut fra hvordan opplæringen er organisert. I § 23 foreslås det å regulere en frist på seks måneder, at prøve i samfunnskunnskap avlegges i kommunen, og at tidspunktet avgjøres lokalt, se punkt 1.3.7 nedenfor. Oppmelding til prøve i samfunnskunnskap gjøres til Vox eller den Vox har gitt i oppdrag å avvikle prøvene.

Deltakere med rett og plikt eller rett til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan gå opp til avsluttende prøve både i norsk og i samfunnskunnskap gratis én gang. Kandidater som har deltatt i opplæring hos en kommune, meldes opp til prøve av den kommunen hvor de er bosatt. Dette gjelder også der hvor kandidaten har fått opplæring i en annen kommune enn bosettingskommunen,

for eksempel ved interkommunalt samarbeid. Kandidater som har deltatt i opplæring hos en godkjent privat tilbyder, har selv ansvar for å melde seg opp til avsluttende prøve.

Deltakere som har plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan gå opp til avsluttende prøve, men har ingen rett eller plikt til dette og må betale for å gå opp til avsluttende prøve. Det samme gjelder kandidater som ikke er omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, for eksempel fordi de fikk oppholdstillatelse før introduksjonsloven kapittel 4 trådte i kraft. Det samme gjelder også deltakere som går opp til ny prøve, uavhengig av om de har rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Disse har selv ansvaret for å melde seg opp til avsluttende prøve.

Oppmelding til avsluttende prøve er bindende. Dersom kandidaten ikke kan møte til avsluttende prøve, plikter hun eller han å melde fra på forhånd. Dersom kandidaten har dokumentert gyldig fravær, kan vedkommende meldes opp til avsluttende prøve på nytt uten å betale prøveavgift. Forskriften sier klart hva som defineres som gyldig fravær, og hvordan dette skal dokumenteres. Annet fravær enn det som er angitt i forskriften, kan ikke sies å være gyldig fravær.

De som har ugyldig fravær, må betale en prøveavgift når de går opp til ny prøve.

Første gang kandidaten meldes opp til avsluttende prøve i norsk, meldes hun eller han opp til hele prøven, både skriftlig prøve som består av ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon og muntlig prøve som består av ferdighetene snakke og samtale. De som ønsker å ta prøve eller delprøve på nytt, kan melde seg opp til en ny prøve (kontinuasjon). Dette kan enten være en kandidat som ikke har bestått eller som selv ønsker å få prøvd språkferdigheter på et høyere nivå enn de har fått tidligere. I slike tilfeller må kandidaten betale prøveavgift.

1.3.7 Gjennomføring av prøver

Nye prøver både i norsk og samfunnskunnskap er under utvikling. Prøven i norsk vil være delvis digital, og prøven i samfunnskunnskap avlegges som hovedregel digitalt. Den nye læreplanen beskriver digitale ferdigheter, og det forutsettes at deltakere i opplæringen skal ha forutsetninger for å avlegge en digital prøve.

Prøve i norsk

I § 23 gir departementet ansvaret for å legge til rette for avvikling av prøver i norsk til Vox. På samme måte som med utviklingen av prøvene, kan Vox selv bestemme om de selv vil avvikle prøvene, eller om de vil sette ut oppdraget til en ekstern tilbyder.

Dagens ordning med avvikling av norskprøver tre ganger per år og på minimum tre steder i hvert fylke har vært praktisert siden slutten av 1990-tallet og fungerer etter

departementets oppfatning bra. Departementet vil videreføre ordningen med prøver i norsk tre ganger i året. Departementet ser imidlertid at det kan være behov for å endre praksisen med minimum tre prøvesteder i hvert fylke. I utdanningssystemet for øvrig gjennomføres alle typer prøver og eksamener på den lokale skolen hvor eleven går, og det er gode grunner for at også avvikling av avsluttende prøver i norsk for voksne innvandrere legger seg tettere opp til denne ordningen. Mange kandidater til dagens Norskprøve 2 og 3 må i dag reise langt for å avlegge prøve. Ved å la kandidatene avlegge prøven på sin lokale skole vil man unngå dette. Prøvene skal gjennomføres delvis digitalt. Det økende antallet kandidater som følge av at prøvene blir obligatoriske, vil stille store krav til kapasitet på antall datamaskiner hvis prøver kun skal kunne avlegges på noen utvalgte teststeder. Ved å la deltakerne avlegge prøven på sin lokale skole, vil kapasitetsutfordringene med hensyn til antall datamaskiner bli vesentlig mindre. Departementet vil derfor at prøvene skal kunne avvikles i hver kommune, på opplæringsstedet eller et annet sted kommunen finner hensiktsmessig.

Kommunen kan vurdere om det er hensiktsmessig å samarbeide med andre kommuner om å arrangere prøver i norsk. Dette er særlig aktuelt der kommunene allerede inngår i et interkommunalt samarbeid om opplæring i norsk og samfunnskunnskap, eller der kommunene har få kandidater som skal gå opp til avsluttende prøver. Tidspunkt for avvikling av prøver i norsk inngår i den informasjonen som skal gis på nettet i god tid, jf. forslaget i § 21 og punkt 1.3.5 i dette høringsbrevet.

Prøve i samfunnskunnskap

Prøvene i norsk og prøvene i samfunnskunnskap vil være svært ulike. Prøver i samfunnskunnskap avlegges digitalt, og ansvaret for å avvikle prøver i samfunnskunnskap legges til den enkelte kommune. Prøvene kan tas når kommunene finner det hensiktsmessig gjennom hele året. Begrunnelsen for dette er at det vil være naturlig å gjennomføre avsluttende prøve i samfunnskunnskap så snart som mulig etter at opplæringen er gjennomført.

Vox skal tilrettelegge for avvikling av prøver i samfunnskunnskap. Spørsmålene i prøven vil være basert på målene for opplæringen som beskrives i læreplanen og den digitale læringsressursen som finnes på nettsiden www.samfunnskunnskap.no. Læringsressursen er oversatt til flere språk, og prøven vil også kunne avlegges på flere språk, jf. at opplæringen i samfunnskunnskap skal skje tidlig i opplæringsløpet og på et språk vedkommende forstår.

I særskilte tilfeller kan prøve i samfunnskunnskap avlegges muntlig. Den enkelte kommune avgjør hvem som skal få mulighet til å avlegge prøven muntlig. Dette gjelder deltakere som vurderes til ikke å kunne dokumentere sine kunnskaper på en fullgod måte gjennom en skriftlig prøve. For eksempel vil dette kunne gjelde deltakere som mangler grunnleggende leseferdigheter. Dette kan også være aktuelt for deltakere som ikke behersker ett av de språkene som prøvene i samfunnskunnskap er oversatt til.

Prøvene er under utvikling og per i dag antar departementet at prøve i samfunnskunnskap vil bli oversatt til ca. 20 språk. Det antas at dette antallet språk vil innebære at ca. 90 prosent av deltakerne vil kunne avlegge prøven på et språk de forstår. Hvis prøven avlegges muntlig, bør kommunen etterstrebe å finne eksaminator og sensor som snakker det språket opplæringen er gitt på. Hvis det ikke er mulig, må kommunen benytte tolk. I en slik sammenheng må det stilles krav om at tolken er kvalifisert, som et minimum bør tolken være registrert i Nasjonalt tolkeregister. Utgift til tolk må dekkes av kommunen der deltaker er bosatt.

Tidsrammen for prøvene i betydningen den tiden kandidaten får til å avlegge prøven, foreslås også regulert i forskriften. Begrunnelsen for dette er at rammene rundt prøveavviklingen skal være kjent og lik for alle kandidater.

Forskriften fastsetter en tidsfrist for å avlegge prøve i norsk og prøve i samfunnskunnskap. I praksis vil dette innebære at kommunen må legge til rette for at kandidatene kan avlegge avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap innen denne fristen. Prøver skal avlegges uten ugrunnet opphold etter avsluttet opplæring, og som hovedregel innen seks måneder etter avsluttet opplæring.

Departementet ber særlig om tilbakemeldinger fra høringsinstansene på om tidsfristen for å avlegge prøve i norsk og prøve i samfunnskunnskap skal reguleres i forskriften, samt om fristen som er angitt i utkastet er rimelig.

1.3.8 Hjelpemidler

I § 24 foreslår departementet at det ikke skal være adgang til å bruke hjelpemidler i gjennomføring av prøvene. Begge prøvene skal være en test av kandidatens kompetanse, og adgang til å bruke hjelpemidler som for eksempel ordbok vil kunne gi et galt bilde av hvilken kompetanse kandidaten har oppnådd gjennom opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Adgang til å bruke ordbok stiller også kommunen overfor en rekke utfordringer i forhold til kontroll av hjelpemiddelet: har kandidaten skrevet i ordboken, hvilken versjon av ordboken skal være tillatt, hva med digitale ordbøker eller retteprogram på datamaskinen? Adgang til å bruke ordbok gjør også sensurering og vurdering av kandidatens kompetanse mer komplisert.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes tilbakemeldinger på spørsmålet om hjelpemidler.

Eventuelle hjelpemidler som er nødvendige i forbindelse med særskilt tilrettelegging, reguleres ikke av denne bestemmelsen, se punktet nedenfor.

1.3.9 Tilrettelegging

I § 25 foreslår departementet at deltakere som har behov for tilrettelegging og/eller utvidet tid for gjennomføring av prøve, kan søke kommunen om å få forholdene lagt til rette. Behovet for særskilt tilrettelegging skal være dokumentert med uttalelse fra lege eller psykolog. Tilrettelegging kan her også være bruk av hjelpemidler i tradisjonell forstand eller fysisk tilrettelegging som følger av lov 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) §§ 9 og 12 og veileder til denne loven på departementets nettside www.regjeringen.no/bld

Det er kommunen som vurderer søknad om særskilt tilrettelegging og som har plikt til rimelig individuell tilrettelegging. Begrepet "*rimelig individuell tilrettelegging*" brukes i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 12. Kommunens plikt til individuell tilrettelegging etter diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 12 annet ledd supplerer kravet til generell tilrettelegging etter § 9. Med "*kommunen*" menes her den kommunen hvor vedkommende er bosatt. Tilretteleggingen skal utføres for hvert enkelt individ, og det må foretas en konkret vurdering av hva som er rimelig, og hva som imøtekommer individets konkrete behov. Forskriften angir at en form for tilrettelegging kan være utvidet tid. Dette kan for eksempel være aktuelt for deltakere som har dokumenterte lese- og skrivevansker, nedsatt syn eller annen nedsatt funksjonsevne. En annen form for tilrettelegging, kan være at deltaker plasseres i et mindre rom eller avskjermet fra de andre som avlegger prøve.

Kommunens avgjørelse om særskilt tilrettelegging av prøve, er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen.

1.3.10 Vurdering

1.3.10.1 Sensus

I § 26 foreslår departementet at dagens system for Norskprøve 2 og 3 med tre sensorer skal videreføres. To sensorer benyttes til vurdering ved skriftlig produksjon, den tredje benyttes ved uenighet mellom sensorene. Ved prøve i muntlige ferdigheter opprettholdes dagens ordning med én sensor og én eksaminator. Ferdighetene lytte og lese blir målt digitalt, og det vil ikke være behov for sensor.

Prøve i samfunnskunnskap skal være digital, og det er derfor ikke behov for sensor. Kommunen og kandidaten vil få beskjed om prøven er bestått eller ikke. Prøven er på tidspunktet for utsendelse av dette høringsbrevet ikke ferdig utviklet, og det er dermed ikke mulig på det nåværende tidspunktet å si akkurat i hvilken form dette vil skje.

Dersom det i unntakstilfeller blir avlagt muntlig prøve i samfunnskunnskap, jf. forslagets § 23 fjerde ledd, benyttes det en ekstern sensor. Med "*ekstern*" menes her en lærer som ikke har undervist vedkommende slik at vurderingen blir objektiv. Hvis det

er problemer med å finne sensorer som snakker det språket opplæringen er gitt på, skal det benyttes kvalifisert tolk. Som et minimum bør tolken være registrert i Nasjonalt tolkeregister.

1.3.10.2 Vurdering av språklige ferdigheter

Dagens Norskprøve 2 og 3 har en vurderingsskala som angir kandidatens kompetanse i form av resultatene *"bestått"* og *"ikke bestått"*. Departementet foreslår nå en mer nyansert vurdering av den enkeltes språklige kompetanse. Begrepet *"karakter"* er bevisst utelatt. Forslaget om en annen vurderingsskala enn dagens *"bestått"* og *"ikke bestått"* er begrunnet i tre hensyn: nøytralitet, ønsket om å gi et nyansert bilde av den enkeltes språklige kompetanse og ønsket om at vurderingsskalaen er i tråd med læreplanen for opplæringen.

Nøytralitet

Med nøytralitet menes her behovet for et system som gir en nøytral angivelse på den enkeltes kompetanse. Motsatsen til dette er et system som gir et normativt eller kvalitativt bilde av den enkeltes kompetanse. Departementet vurderer at objektive angivelser bør benyttes som vurdering framfor normative begreper som for eksempel *"bestått"*, *"godt bestått"* og *"svært godt bestått"*. Normative begreper vil kunne bidra til en oppfatning av dårlige språklige ferdigheter hos alle dem med annen karakter enn *"svært godt bestått"*.

Ønsket om å gi et nyansert bilde av den enkeltes språklige kompetanse

Med dette menes behovet for et system som viser at den enkeltes språklige kompetanse er sammensatt. Læreplanen beskriver flere ferdigheter som til sammen utgjør den enkeltes språklige kompetanse eller *"språkprofil"*: lytte, lese, skrive, snakke og samtale. En kandidat kan være på ulikt nivå i hver av disse ferdighetene. Dette vil ikke komme tydelig fram gjennom en samlet vurdering (eller samlekarakter). Departementet foreslår derfor at det gis en vurdering for hver av ferdighetene lytte, lese og skrive som er beskrevet i læreplanen og som er prøvd i delprøver, og en samlet vurdering for de muntlige ferdighetene snakke og samtale. Vurderingen i hver av disse ferdighetene skal framgå av den enkeltes prøvebevis, se nedenfor.

Samsvar med læreplanen

Departementet mener at det bør være samsvar mellom læreplanens måte å beskrive språklige ferdigheter på og den vurderingsskalaen som benyttes. Målet er at for eksempel en arbeidsgiver skal kunne få et riktig bilde av den enkeltes språklige ferdigheter og kunne vurdere om vedkommende har språklig kompetanse i forhold til hva konkrete arbeidsoppgaver krever.

Læreplanen bygger på det Felles europeiske rammeverket for språk som er utarbeidet av Europarådet. Rammeverket inneholder beskrivelser av ferdighetene lytte, snakke, samtale, lese og skrive på tre overordnende nivåer: elementært (A), selvstendig (B) og

avansert nivå (C). Innenfor dette systemet gir læreplanen konkrete beskrivelser av hvilke språklige handlinger den enkelte behersker på fire nivåer: A1, A2, B1 og B2.

Departementets forslag til vurderingsskala for prøve i norsk

Departementet foreslår at de fire språknivåene slik de er beskrevet i Det felles europeiske rammeverket for språk, benyttes som vurderingsskala: A1, A2, B1 og B2. Kjennetegn ved språket på de ulike nivåene er inngående beskrevet i forskrift 16. september 2005 nr. 1055 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Språknivåene i Det felles europeiske rammeverket for språk er et felles grunnlag for å forholde seg til vurdering av språklige ferdigheter i hele Europa. Rammeverket er utarbeidet av Europarådet over en periode på 30 år, og har en handlingsorientert og kommunikativ tilnærming til språkbruk og språklæring.

For at informasjonen om språknivåene skal være forståelige for omverdenen, må kjennetegn ved språket på de ulike nivåene forklares på deltakerbeviset.

Vurderingen "*ikke bestått*" benyttes dersom kandidaten er på et nivå under A1 i én eller flere av ferdighetene som er beskrevet i læreplanen.

Et motargument mot å benytte en vurderingsskala lik de fire språknivåene i Det felles europeiske rammeverket for språk, er at denne måten å beskrive språklige ferdigheter på er lite kjent for omverdenen. En angivelse av språklige ferdigheter i henhold til det europeiske rammeverket for språk benyttes i dag i noen grad i dag i grunnskolen og videregående opplæring, og da særlig som angivelse av språklig kompetanse i fremmedspråk. Det er likevel begrenset kjennskap til dette systemet utenfor opplæringssystemet.

Mulige alternativer?

Et alternativ til å benytte en vurderingsskala lik de fire språknivåene i Det felles europeiske rammeverket for språk, er å benytte en annen skala som gir et nøytralt og nyansert bilde av den enkeltes språklige ferdigheter. Dette kan for eksempel være med en skala bestående av tall (for eksempel 1, 2, 3 og 4) eller av bokstaver (for eksempel A, B, C og D).

Uansett hvilken skala som benyttes for å gi en beskrivelse av den språklige kompetansen til dem som har deltatt i opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere, vil den ikke være kjent for omverdenen og da særlig for en potensiell arbeidsgiver. Uansett hvilken skala som benyttes, vil den også måtte være relatert til språkferdigheter som er beskrevet i læreplanen.

Vurderingsskala for prøve i samfunnskunnskap

Prøven i samfunnskunnskap vil være annerledes i utformingen. Deltaker vil enten kjenne eller ikke kjenne svaret på konkrete spørsmål. Det foreslås at vurderingen "*bestått*" og "*ikke bestått*" benyttes på den kunnskapen kandidaten har vist ved å avlegge

prøve i samfunnskunnskap. Hvor nivået for bestått prøve skal ligge, dvs. om kravet skal være 100 prosent riktige svar eller en lavere andel, vil bli vurdert og definert i forbindelse med arbeidet med utvikling av avsluttende prøver i samfunnskunnskap.

Prøvebevis

Etter gjennomført prøve i norsk (det vil si etter at alle delprøvene er gjennomført) og gjennomført prøve i samfunnskunnskap, skal alle motta et prøvebevis. Prøvebeviset skal vise nivået i den enkelte ferdighet som beskrives i læreplanen, og det vil følgelig inneholde flere vurderinger. Prøvebeviset bør være standardisert, og det foreslås at beviset utvikles av Vox, men utstedes av den enkelte kommune/det enkelte lærested. Dette vil være på samme måte som vitnemål fra grunnskole eller videregående skole. Der det ikke er avlagt prøve i alle delferdigheter eller der noen av ferdighetene i norsk eller prøve i samfunnskunnskap ikke er bestått, foreslås det at kommunen kan gi en bekreftelse på oppnådd kompetanse.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes synspunkter på de ulike forslagene i denne bestemmelsen.

1.3.11 Klage

Departementet foreslår i § 27 at det skal være adgang til å klage på resultatet. Forslaget er i hovedsak i tråd med det som er dagens etablerte praksis når det gjelder Norskprøve 2 og 3, og det som er regulert i forskrift til opplæringsloven.

Det skal være adgang til å klage på resultatet av delprøven skriftlig produksjon i norsk. Det kan også klages på formelle feil ved gjennomføring av prøve eller delprøve. Med formelle feil menes her feil ved gjennomføringen fra kommunens side. For muntlig prøve i norsk, det vil si delprøver i ferdighetene snakke og samtale, eller prøve i samfunnskunnskap, kan det kun klages på formelle feil ved gjennomføringen som kan ha noe å si for resultatet.

En klage må framsettes skriftlig, og den må være begrunnet. Klagefristen er tre uker etter at kandidaten ble kjent med resultatet.

Behandlingen av en klage på resultat kan føre til at vurderingen blir stående eller endret til gunst eller ugunst for kandidaten. Avgjørelsen skal begrunnes skriftlig, den er endelig og kan ikke påklages.

Dersom klager får medhold i klage på formelle feil ved gjennomføringen av prøve eller delprøve, eller prøve i samfunnskunnskap, skal vurderingen annulleres, og kandidaten har rett til å gå opp til ny prøve eller delprøve.

Vox skal ha ansvar for å organisere klagebehandlingen med på forhånd utvalgte kvalifiserte medlemmer av sensorcorpset. Som ved ordinær sensur benyttes to

sensorer ved vurdering av en klage, den tredje benyttes ved uenighet mellom sensorene.

1.3.12 Bortvisning og annullering

Departementet foreslår i § 28 at det skal være adgang til å vise bort kandidater som hindrer eller forstyrrer gjennomføringen av prøver, og annullere prøve eller delprøve i noen særskilte tilfeller. Forslaget er i hovedsak i tråd med forskrift til opplæringslovens kapittel om eksamen.

Dersom atferden til en kandidat er slik at den hindrer eller forstyrrer gjennomføringen av prøve eller delprøve, kan vedkommende etter en advarsel vises bort fra prøvelokalet. Det samme skal gjelde dersom vedkommende ikke retter seg etter regler om hjelpemidler, eller når kandidaten forsøker å fuske. Beslutning om bortvisning tas av leder for lærestedet. Kandidaten skal gis adgang til å uttale seg muntlig før det fattes vedtak om bortvisning. Beslutningen om bortvisning skal etterfølges av en skriftlig begrunnelse. Beslutningen er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen. Dersom kandidaten får medhold i klage på bortvisningsvedtaket, har hun eller han rett til å gå opp til ny gratis prøve ved første etterfølgende prøve. Kandidat som blir bortvist fra prøvelokalet på grunnlag av fusk eller forsøk på fusk, får en karantenetid. Hun eller han kan gå opp til ny prøve som privatist tidligst ett år etter den annullerte prøven.

Det foreslås også at det skal være adgang til å annullere prøven i visse angitte tilfeller. Dette er der det er gjort formelle feil ved avviklingen av prøven, eller der prøven ikke er avviklet i samsvar med forskriften. Kommunen skal gis adgang til å uttale seg før det fattes vedtak om annullering. Beslutning om annullering tas av Vox, og beslutningen er et enkeltvedtak dersom den gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer. Enkeltvedtak kan påklages til Fylkesmannen i det fylket kandidaten er bosatt.

Dersom kandidaten får medhold i klage, har hun eller han rett til å gå opp til ny prøve ved første etterfølgende prøve uten kostnad for kandidaten.

1.4 Lagring og overføring av opplysninger til NIR

Opplysninger om gjennomføring av avsluttende prøver eller fritak fra plikt til å avlegge prøver, er nødvendige for gjennomføringen av opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Opplysningene faller dermed inn under formålet med Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) slik det er hjemlet i introduksjonsloven § 25 tredje ledd, og opplysningene bør registreres i NIR.

Det pågår en utvikling av et helt nytt prøvesystem, og det er på tidspunktet for utsendelsen av dette høringsbrevet ikke klart hvordan dette nye prøvesystemet vil se ut

i detalj, og om det ligger muligheter for informasjonsutveksling som vi i dag ikke kjenner til, for eksempel at opplysninger overføres fra prøvesystemet og direkte til NIR.

I tråd med det systemet som i dag er etablert for registrering i NIR, foreslår departementet at kommunen gis ansvar for at opplysninger vedrørende prøver skal registreres i NIR, og at det gjøres en endring i forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap (Nasjonalt introduksjonsregister) § 7 og § 10. Hvis det senere viser seg at det lar seg gjøre å overføre opplysningene direkte fra prøvesystemet og til NIR, kan det være aktuelt å endre forskriften med en annen formulering slik at kommunen får *ansvar for å kontrollere at de opplysningene som er registrert er riktige.*

Det foreslås at kommunen skal registrere følgende opplysninger om prøvene, både første gang og eventuell kontinuasjon:

- tidspunktet for når avsluttende prøve i norsk og avsluttende prøve i samfunnskunnskap ble avlagt,
- resultat av delprøver i norsk og prøve i samfunnskunnskap
- vedtaksdato for eventuelt fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap, og begrunnelsen for fritaket

jf. forslaget om endring av § 7.

Det foreslås at opplysningene som er listet opp ovenfor skal overføres til Datasystemet for utlendings- og flyktningssaker (DUF), jf. forslaget om endring av § 10.

Departementet foreslår også noen ytterligere små endringer i formuleringene i §§ 7 og 10 som følge av endret begrepsbruk i utlendingsloven (det heter ikke lenger bosettingstillatelse men permanent oppholdstillatelse) og som følge av endring i statsborgerloven § 8 ved utvidelse av timetallet i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

1.5 Ikrafttredelse

I § 30 foreslår BLD at forskriftsbestemmelsene om avsluttende prøver skal gjelde alle som kommer inn i personkretsen for rett og/eller plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter 1. september 2013, og alle prøver som blir avlagt etter denne datoen.

1.6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Prøve i norsk

Gjennomføring av dagens Norskprøve 2 og 3 reguleres av en oppdragsavtale mellom Vox og Norsk Språktest. Denne forskriften skal bl.a. regulere det som tidligere har ligget i avtalen mellom Vox og Norsk Språktest. Det er i dag budsjettert med kostnader til vedlikehold av prøver, informasjon om prøvene, administrative utgifter til

oppmelding, sensur og klage. Kostnaden til avvikling av prøvene varierer fra år til år fordi dette henger sammen med antall kandidater som går opp til prøve. De som omfattes av rett til gratis opplæring, kan gå opp til prøve gratis én gang.

Lovbestemmelsen trer i kraft 1. september 2013, og vil omfatte personer som får en oppholdstillatelse som gjør at de kommer inn i personkretsen for rett og plikt til opplæring etter denne datoen. Det legges til grunn at svært få av de som blir omfattet av obligatoriske prøver har kommet så langt i opplæringsløpet at de vil kunne gå opp til avsluttende prøve i norsk i 2013. Lovendringen vil dermed først få budsjettkonsekvenser i 2014 og framover.

Innføring av obligatoriske avsluttende prøver vil medføre økte kostnader som følge av en økning i antall deltakere som avslutter opplæringen med en prøve. Hvor mange som hvert år vil gå opp til avsluttende prøve i norsk er vanskelig å anslå. I dag anslås det at ca. 80 prosent av de i målgruppen med rett og plikt eller kun rett går opp til Norskprøve 2 og 3. Det vil fortsatt være adgang til å søke om fritak fra plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve i norsk pga. dokumentasjon av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk. Som en følge av innføring av obligatoriske avsluttende prøver antas det at ca. 90 prosent av målgruppa vil ta en norskprøve. Dette innebærer en økning på 10 prosentpoeng fra dagens nivå, ca. 1 500 flere kandidater i 2014. Det anslås at dette vil innebære en økning i variable kostnader til avvikling av norskprøver på om lag kr. 500 000 i 2014.

Prøve i samfunnskunnskap

Innføring av avsluttende prøve i samfunnskunnskap er nytt, og prøvene er under utvikling. Prøver i samfunnskunnskap avlegges digitalt, og kan tas når kommunene finner det hensiktsmessig gjennom hele året. Begrunnelsen for dette er at det vil være naturlig å gjennomføre avsluttende prøve i samfunnskunnskap så snart som mulig etter at opplæringen er gjennomført. Oppgavene til prøven er utviklet med utgangspunkt i målene for opplæringen som beskrives i læreplanen og den digitale læringsressursen som finnes på nettsiden www.samfunnskunnskap.no. Læringsressursen er oversatt til flere språk, og prøven vil også kunne avlegges på flere språk.

Innføring av en ny prøve vil innebære kostnader til avvikling av prøvene og kostnadene vil variere avhengig av hvor mange som går opp til avsluttende prøve i samfunnskunnskap.

I særskilte tilfeller kan prøve i samfunnskunnskap avlegges muntlig. Den enkelte kommune avgjør hvem som skal få mulighet til å avlegge prøven muntlig. Dette gjelder deltakere som vurderes til ikke å kunne dokumentere sine kunnskaper på en fullgod måte gjennom en skriftlig prøve. For eksempel vil dette kunne gjelde deltakere som mangler grunnleggende leseferdigheter. Dette kan også være aktuelt for deltakere som ikke behersker ett av de språkene som prøvene i samfunnskunnskap er oversatt til. Prøvene er under utvikling og per i dag antar departementet at prøve i

samfunnskunnskap vil bli oversatt til ca. 20 språk i løpet av 2013. Det antas at dette antallet språk vil innebære at ca. 90 prosent av deltakerne vil kunne avlegge prøven på et språk de forstår. Hvis prøven avlegges muntlig, bør kommunen etterstrebe å finne eksaminator og sensor som snakker det språket opplæringen er gitt på. Hvis det ikke er mulig, må kommunen benytte tolk. I en slik sammenheng må det stilles krav om at tolken er kvalifisert, som et minimum bør tolken være registrert i Nasjonalt tolkeregister.

At samfunnskunnskapsprøve ikke er gjennomført tidligere, og at detaljene rundt avvikling ikke er klare ennå, bl.a. som følge av at denne forskriften ikke er fastsatt, fører til at anslagene på kostnader er usikre. Vox har beregnet kostnadene til avvikling av prøvene (lokale, vakt og prøveleder) til om lag 3 millioner kroner i 2014. I disse utgiftene inngår utgifter til tolking.

Administrative utgifter til prøve i norsk og prøve og samfunnskunnskap

Det er kostnader knyttet til administrering av prøveordningen. Dagens kostnader vil øke noe som følge av at flere går opp til avsluttende prøver, men også være mindre per prøve enn i dag som følge av at prøvene blir delvis digitalisert. Vox har anslått en økning i de faste utgiftene til prøvene på om lag 2 millioner kroner årlig. Anslagene dekker utgifter til IT-drift, oversetting av samfunnskunnskapsprøver, avvikling og sensurering og utvikling av prøveoppgaver.

Som følge av innføring av obligatoriske avsluttende prøver, antas det at antallet som vil avlegge prøver vil øke de første årene. Hvor mange som hvert år vil gå opp til prøve, vil igjen avhenge av hvor mange som får en oppholdstillatelse som gjør at de kommer inn i personkretsen for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Totalt er det anslått at gjennomføringen av obligatoriske avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap vil ha en merkostnad på om lag 5,9 millioner kroner i 2014. Det anslås at den årlige kostnaden vil øke til om lag 7,5 millioner i 2017. Merutgiftene til gjennomføring av prøvene vil bli behandlet i forbindelse med de årlige budsjettframleggene.

1.7 Bestått språkprøve som dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk ved søknad om fritak fra plikt til opplæring

Dagens forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 3 utfyller introduksjonslovens bestemmelse om at en etter søknad kan få fritak fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom en kan dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk. Hva som skal anses som tilstrekkelige kunnskaper angis i forskriftens § 3 annet ledd. I bokstav a) heter det *"bestått språkprøve"*.

Bestemmelsen er utformet med sikte på dagens system med Norskprøve 2 og 3. Som en følge av at disse utgår, at det innføres nye obligatoriske avsluttende prøver og at det foreslås en mer nyansert vurderingsskala på de nye prøvene, foreslås bestemmelsen endret til en angivelse i forhold til Det felles europeiske rammeverket for språk for å samsvare med forslaget om vurdering i § 26.

Forslaget er ingen realitetsendring. Nivået for å bestå dagens Norskprøve 2 er at kandidaten minst er på et språklig ferdighetsnivå som tilsvarer nivå A2. Som en følge av dette foreslås bestemmelsens annet ledd bokstav a) endret til *"bestått avsluttende prøve i norsk med ferdigheter på minimum nivå A2 på skriftlig prøve (ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon)"*.

1.8 Bestått språkprøve som dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk ved søknad om statsborgerskap

I lov 10. juni 2005 nr. 51 om norsk statsborgerskap (statsborgerloven) er det vilkår for statsborgerskap at søker må ha gjennomført 300 timer godkjent norskopplæring eller dokumentere tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, se § 7 første ledd bokstav f) jf. § 8. Forskrift 30. juni 2006 nr. 756 om erverv og tap av norsk statsborgerskap (statsborgerforskriften) § 4-1 definerer hva som skal anses som tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk ved søknad om statsborgerskap. Formuleringen i nr. 1 er identisk med formuleringen i forskrift 20. april 2005 nr. 341 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere § 3 *"bestått prøve"*.

Med samme begrunnelse som i punkt 1.7 foreslås også formuleringen i statsborgerforskriften endret til *"bestått avsluttende prøve i norsk med ferdigheter på minimum nivå A2 på skriftlig prøve (ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon)"*.

Forslaget er ingen realitetsendring.

2. FORSLAG TIL ENDRINGER I FORSKRIFT OM OPPLÆRING I NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP FOR NYANKOMNE INNVANDRERE:

Endringene er merket med *kursiv*.

I § 3 Fritak fra plikt til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk:

Personer som omfattes av introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd, skal etter søknad fritas fra plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk dokumenteres, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd første punktum. Kommunen kan i vedtak om fritak fra plikt beslutte at fritaket også innebærer et bortfall av rett til opplæring. Personer som har tilstrekkelige kunnskaper i samisk, fritas fra plikt, men beholder sin rett til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd annet punktum.

Med dokumentasjon på tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk menes her:

- a) bestått *avsluttende prøve i norsk med ferdigheter på minimum nivå A2 på skriftlig prøve (ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon)*, eller
- b) gjennomført opplæring i norsk eller samisk i henhold til læreplaner for faget i grunnskolen eller videregående opplæring, og hvor det er satt karakter i faget, eller
- c) gjennomført studier i norsk eller samisk på universitets- eller høyskolenivå i Norge eller i utlandet tilsvarende 30 studiepoeng, eller
- d) at deltaker fyller inntakskrav for norsk eller samisk for universitet eller høyskole.

Kapittel 7. Om avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap

§ 17 Definisjoner

Med avsluttende prøve i norsk menes i denne forskriften en prøve som prøver deltakerens ferdigheter i lytte, lese, skrive, snakke og samtale slik de er beskrevet i forskrift 19. april 2012 nr. 358 om læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (læreplanen). Prøve i norsk består av en skriftlig og en muntlig del som prøver de fem ferdighetene som beskrives i læreplanen. Skriftlig prøve består av ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon. Muntlig prøve består av ferdighetene snakke og samtale.

Med avsluttende prøve i samfunnskunnskap menes i denne forskriften en prøve som prøver deltakerens grunnleggende kunnskaper om det norske samfunnet i forhold til målene slik de er beskrevet i læreplanen.

§ 18 Generelle regler

Deltakere som er omfattet av rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 første ledd, har plikt til å gå opp til avsluttende prøver i norsk og i samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 19 annet ledd.

Deltakere som har rett, men ikke plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 andre ledd, kan gå opp til avsluttende prøve.

Deltakere som har plikt til opplæring etter introduksjonsloven § 17 tredje ledd, kan gå opp til avsluttende prøve som privatister.

Personer som på grunn av sin oppholdstillatelse og/eller tidspunktet for innvilgelse av oppholdstillatelse ikke er omfattet av introduksjonsloven § 17, har ikke plikt til å gå opp til prøve, men kan selv velge å melde seg opp som privatister.

Plikt til å gå opp til avsluttende prøve gjelder uavhengig av deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap i regi av kommunen, eller hos en privat tilbyder.

§ 19 Utvikling av prøver

Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk har ansvar for å utvikle og vedlikeholde prøve i norsk og prøve i samfunnskunnskap. Vox kan sette hele eller deler av oppdraget ut til en privat tilbyder eller til et særskilt kompetansemiljø.

Endringer i prøvene skal varsles i god tid, senest tre måneder før tidspunktet for avvikling av neste prøve. Vox har ansvar for varslingen.

Alt prøvemateriell skal foreligge på begge målformer. Prøve i samfunnskunnskap skal i tillegg foreligge på et språk kandidaten forstår i den grad det er praktisk mulig.

Eksempel- og forberedelsesmaterieell skal gjøres tilgjengelig i god tid før avvikling av prøver, senest tre måneder før tidspunktet for avvikling av neste prøve.

§ 20 Fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve

Den som er fritatt fra plikten til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, eller av helsemessige eller andre tungtveiende grunner, jf. §§ 3 og 4 i denne forskriften, er også fritatt fra plikten til å avlegge avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap.

Personer som har deltatt i eller gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan etter søknad fritas fra plikt til å avlegge avsluttende prøve i norsk og/eller samfunnskunnskap dersom særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker tilsier det.

Kommunen fatter vedtak om fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve. Avgjørelsen er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen.

§ 21 Informasjon om prøver og avvikling av disse

Vox skal sørge for relevant informasjon om prøve i norsk og prøve i samfunnskunnskap, herunder om avviklingen av disse. Informasjonen skal publiseres på nett i god tid før avvikling av prøver, senest to måneder før avvikling av neste prøve.

I informasjonen om prøvene og avviklingen skal følgende opplysninger inngå:

- a) tidspunkt for avvikling av prøver i norsk*
- b) avvikling av prøve i samfunnskunnskap*
- c) hvordan en søker fritak fra plikt til å gå opp til avsluttende prøver*
- d) hvordan en melder seg opp til prøver*
- e) påmeldingsfrist*

- f) *prøveavgift*
- g) *avmelding*
- h) *innholdet i prøvene*
- i) *hva prøvene skal måle*
- j) *tidsramme for hver av delprøvene i norsk og prøve i samfunnskunnskap*
- k) *eventuell tilrettelegging*
- l) *vurdering*
- m) *klagerett*
- n) *hvordan en kan få tilgang til eksempelmateriale.*

§ 22 Oppmelding og kontinuasjon

Oppmelding til avsluttende prøve i norsk avgjøres i samråd med lærer. Ved uenighet er det deltaker som beslutter når og eventuelt til hvilken prøve eller delprøve hun eller han vil melde seg opp til. Oppmelding gjøres til Vox eller den Vox har gitt oppdraget med å avvikle prøvene.

Prøve i samfunnskunnskap skal avlegges innen rimelig tid etter at opplæringen i 50 timer samfunnskunnskap er gjennomført. Oppmelding gjøres til Vox.

Kandidater med rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 første ledd, kan gå opp til avsluttende prøve gratis én gang. Det samme gjelder deltakere med rett etter introduksjonsloven § 17 annet ledd.

Kandidater som ikke har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven § 17 første ledd kan gå opp til avsluttende prøve, men må betale en prøveavgift.

Kandidater som har deltatt i opplæring hos en kommune, meldes opp til prøve av den kommunen hvor de er bosatt. Dette gjelder også der hvor kandidaten har fått opplæring i en annen kommune enn bosettingskommunen. Kandidater som har deltatt i opplæring hos en godkjent privat tilbyder har selv ansvar for å melde seg opp til avsluttende prøve.

Oppmelding til avsluttende prøver er bindende. Kandidater plikter å melde fra på forhånd dersom de ikke kan møte til avsluttende prøve (avmelding). Ved dokumentert gyldig fravær, kan kandidaten meldes opp til prøve på nytt uten å betale prøveavgift. Med gyldig fravær menes sykdom eller skade hos vedkommende selv, barn som vedkommende har ansvar for eller ektefelle/samboer, som hindrer vedkommende fra å gå opp til en prøve, og som er dokumentert med sykemelding. Ved ugyldig fravær kan kandidaten melde seg opp på nytt, men må betale prøveavgift.

De som ønsker å gå opp til ny prøve i norsk, delprøve i norsk eller prøve i samfunnskunnskap kan melde seg opp til ny prøve (kontinuasjon) ved innbetaling av prøveavgift.

§ 23 Gjennomføring av prøver

Vox skal sørge for avvikling av prøver i norsk. Vox kan sette hele eller deler av oppdraget ut til en privat tilbyder eller til et særskilt kompetansemiljø.

Prøver i norsk skal avvikles minimum tre ganger i året. Prøver i norsk avvikles som hovedregel i kommunen.

Vox skal tilrettelegge for avvikling av prøver i samfunnskunnskap. Vox kan sette hele eller deler av oppdraget ut til en privat tilbyder eller til et særskilt kompetansemiljø.

Prøver i samfunnskunnskap avlegges som hovedregel digitalt i kommunen. Tidspunktet avgjøres lokalt. I særskilte tilfeller kan prøve i samfunnskunnskap avlegges muntlig. Kandidaten bør da få avlegge muntlig prøve med en eksaminator og en sensor som snakker det språket opplæringen er gitt på. Hvis dette ikke er praktisk mulig skal kommunen sørge for kvalifisert tolk.

Tidsrammen for skriftlig prøve i norsk (ferdighetene lytte, lese og skrive) er inntil en time for hver ferdighet med tillegg for muntlig prøve (ferdighetene snakke og samtale). Tidsrammen for digital prøve i samfunnskunnskap er en time.

Prøver i norsk og samfunnskunnskap skal avlegges uten ugrunnet opphold etter avsluttet opplæring og som hovedregel senest innen seks måneder.

§ 24 Hjelpemidler

Ved avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap er det ikke tillatt med noen hjelpemidler.

§ 25 Tilrettelegging

Kandidater med behov for tilrettelegging og/eller utvidet tid for gjennomføring av prøve, kan søke kommunen om å få forholdene lagt til rette. Søknad om særskilt tilrettelegging skal være vedlagt dokumentasjon eller uttalelse fra lege eller psykolog.

Kommunen avgjør søknad om særskilt tilrettelegging av prøve. Avgjørelsen er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen.

Kommunen skal foreta rimelig individuell tilrettelegging.

§ 26 Vurdering

Vox skal sørge for minimum tre faglig kvalifiserte sensorer til delprøve i skriftlig produksjon. To sensorer benyttes til vurdering av hver delprøve, en tredje sensor benyttes ved uenighet mellom de to sensorene. Ved prøve i muntlige ferdigheter benyttes en sensor og en eksaminator. Prøve i samfunnskunnskap er digital og vurderes digitalt, og det vil kun bli brukt sensor dersom prøven avlegges muntlig. Ved muntlig prøve i samfunnskunnskap benyttes en eksaminator og en sensor som snakker det språket opplæringen er gitt på. Hvis dette ikke er praktisk mulig skal kommunen sørge for kvalifisert tolk.

Det gis en vurdering av hver av delprøvene i norsk skriftlig (ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon) og en samlet vurdering i muntlig (ferdighetene snakke og samtale). Som vurderingsskala på delprøvene i norsk benyttes de fire språknivåene som beskrives i læreplanen; A1, A2, B1 og B2 slik de er beskrevet i Det felles europeiske rammeverket for språk. Vurderingen "ikke bestått" kan også benyttes dersom vedkommende er under nivå A1 i noen av ferdighetene som beskrives i læreplanen.

Til prøve i samfunnskunnskap benyttes vurderingen "bestått" eller "ikke bestått".

Etter gjennomførte prøver skal alle motta et prøvebevis hvor vurderingen i hver av de tre ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon og en samlet vurdering av ferdighetene snakke og samtale skal framgå, og om prøve i samfunnskunnskap er bestått eller ikke bestått. Av prøvebeviset skal det framgå en omtale av hvilke språklige handlinger

vedkommende behersker i hver av ferdighetene. Prøvebeviset utvikles av Vox og utstedes av det enkelte lærested/den enkelte kommune. Der det ikke er avlagt prøve i alle delferdigheter i norsk eller der noen av ferdighetene eller prøve i samfunnskunnskap ikke er bestått, kan kommunen gi en bekreftelse på oppnådd kompetanse.

§ 27 Klage

Kandidaten har adgang til å klage på resultatet på delprøve i skriftlig produksjon i norsk. Det kan også klages på formelle feil ved gjennomføring av avsluttende prøve eller delprøve. For muntlig prøve eller prøve i samfunnskunnskap kan det kun klages på formelle feil ved gjennomføringen som kan ha noe å si for resultatet.

En klage må framsettes skriftlig, og den må være begrunnet. Klagefrist er tre uker etter at kandidaten ble kjent med resultatet.

Behandling av klage på resultat kan føre til at vurderingen blir stående eller at den blir endret til gunst eller ugunst for klageren. Avgjørelsen skal begrunnes skriftlig. Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages.

Dersom klager får medhold i klage på formelle feil ved gjennomføringen av avsluttende prøve eller delprøve, skal vurderingen annulleres, og klageren har rett til å gå opp til nye prøve eller delprøve.

Vox har ansvar for å organisere klagebehandlingen ved på forhånd utvalgte medlemmer av sensorcorpset. To sensorer benyttes til vurdering av en klage, en tredje sensor benyttes ved uenighet mellom de to sensorene.

§ 28 Bortvisning og annullering

Kandidater som forstyrrer gjennomføring av prøve eller delprøve kan bortvises fra prøvelokalet etter først å ha fått en advarsel. Kandidater som har med seg ulovlige hjelpemidler til prøvelokalet kan bortvises umiddelbart. Kandidaten skal gis adgang til å uttale seg muntlig før det fattes vedtak om bortvisning. Beslutningen om bortvisning skal etterfølges av en skriftlig begrunnelse. Bortvisning avgjøres av leder for lærestedet og er et enkeltvedtak som kan påklages til Fylkesmannen.

Dersom kandidaten får medhold i klage på bortvisningsvedtaket, har han eller hun rett til å gå opp til ny prøve ved første etterfølgende prøve.

Kandidater som blir bortvist fra prøvelokalet på grunnlag av fusk eller forsøk på fusk, kan gå opp til ny prøve som privatist tidligst etter ett år.

Prøve eller delprøve kan annulleres av Vox dersom:

- a) det er gjort formelle feil ved avviklingen*
- b) prøven av en annen årsak ikke er avviklet i samsvar med denne forskriften*

Kommunen skal gis adgang til å uttale seg før det fattes vedtak om annullering. Beslutning om annullering tas av Vox, og beslutningen er et enkeltvedtak dersom den gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer. Enkeltvedtak kan påklages til Fylkesmannen.

Kandidater som har fått prøven annullert på grunnlag av formelle feil eller brudd på denne forskriften, har rett til å gå opp til ny prøve ved første etterfølgende prøve uten kostnad.

Nåværende kapittel 7 blir nytt kapittel 8 og nåværende §§ 17 og 18 blir nye §§ 29 og 30.

3. ENDRINGER I FORSKRIFT OM ET NASJONALT PERSONREGISTER FOR INTRODUKSJONSORDNING OG OPPLÆRING I NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP FOR NYANKOMNE INNVANDRERE (NASJONALT INTRODUKSJONSREGISTER)

I forskrift 20. april 2005 nr. 342 om et nasjonalt personregister for introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere (Nasjonalt introduksjonsregister) gjøres følgende endringer:

§ 7 skal lyde (*endringer i kursiv*):

Kommunen skal registrere følgende personopplysninger om personer i kommunen som omfattes av introduksjonslovens bestemmelser om opplæring i norsk og samfunnskunnskap knyttet til personnummer eller DUF-nummer:

- a) Dato for framsatt krav om opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
- b) Vedtaksdato for tildeling av rett og plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, opplæringens omfang eller vedtaksdato for avslag og begrunnelser for avslag.
- c) Morsmål og andre opplæringsspråk, *samt hvilket opplæringsspor deltakeren følger.*
- d) *Tidspunkt for når avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap er avlagt, og resultat av delprøver i norsk og prøve i samfunnskunnskap.*
- e) Tidspunkt for start på opplæringen.
- f) Tidspunkt for avslutning av opplæringen.
- g) Antall timer deltatt i opplæringen, herunder antall timer i norsk, antall timer samfunnskunnskap og antall timer norsk ut over 600 timer.
- h) Vedtaksdato for innvilgelse av permisjon og varigheten av permisjonen, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 342 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- i) Vedtaksdato for fritak fra plikt *til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap eller fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap*, og begrunnelsen for fritaket.
- j) Omfang av fravær, jf. forskrift 20. april 2005 nr. 342 om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- k) Vedtaksdato for stansing av opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunen skal registrere følgende personopplysninger om personer i kommunen som omfattes av norskopplæring for asylsøkere:

- a) Antall timer gjennomført norskopplæring per uke.
- b) Hvilket spor asylsøkeren plasseres på etter læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

c) Tidspunkt for når avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap er avlagt, og resultat av delprøver i norsk og prøve i samfunnskunnskap.

Kommunen avgir personopplysninger etter første og annet ledd til NIR, jf. introduksjonsloven § 23 tredje ledd.

§ 10 tredje ledd skal lyde, *(endringer i kursiv)*:

Direktoratet skal for behandling av søknader om *permanent oppholdstillatelse* og norsk statsborgerskap overføre følgende opplysninger til DUF:

- a) om gjennomføring av *pliktig* opplæring i norsk og samfunnskunnskap
- b) om fritak fra *plikt til å delta* i opplæring i norsk og samfunnskunnskap eller *fritak fra plikt til å avlegge avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap*, eller
- c) om dokumentasjon av tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk.

4. ENDRINGER I FORSKRIFT OM ERVERV OG TAP AV NORSK STATSBORGERSKAP (STATSBORGERFORSKRIFTEN)

I forskrift 30. juni 2006 nr. 756 om erverv og tap av norsk statsborgerforskrift (statsborgerforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 4-2 skal lyde *(endringer i kursiv)*:

Kravet om tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk i statsborgerloven § 8 annet punktum er oppfylt dersom søkeren dokumenterer at ett av følgende krav er oppfylt:

1. *bestått avsluttende prøve i norsk med ferdigheter på minimum nivå A2 på skriftlig prøve (ferdighetene lese, lytte og skriftlig produksjon), jf. lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 19 annet ledd*
2. gjennomført opplæring i norsk eller samisk i henhold til læreplaner for faget i grunnskolen eller videregående opplæring, og det er satt karakter i faget
3. gjennomførte studier på norsk eller samisk på universitets- eller høgsolenivå i Norge eller i utlandet tilsvarende 30 studiepoeng, eller
4. oppfylt inntakskrav for studier på norsk eller samisk for universitet eller høgscole i Norge.